

Litteraation numero: 103161/28
Haastattelun nimi: parlatorio S2E05 master 1
Haastattelun kesto: 45 min
Litteroitu: Tutkimustie Oy 7.2.2022

Puhujien merkinnät: EP: Elina Pyy
SÖ: Simo Örmä
IK: Iida Kalakoski

Muut merkinnät:

,	Lyhyt tauko puheessa
..	Puheenvuoro jää kesken, jatkaa puheenvuoroa
(-)	Pois jäänyt sana tai sanan osa
(--)	Pois jäänyt jakso
(sana)	Epäselvä sana tai jakso
<u>alleviivaus</u>	Erityisen painollinen sana tai jakso
[hakasulkeet]	Litteroijan kommentti
[pp]	Päällekkäistä puhetta
[hp]	Hiljaista puhetta
[ep]	Epäselvää puhetta

Huomautukset: --

[puheensorinaa]

[musiikkia]

EP: Giulio, joka oli Baldassarre Turinin hyvä ystävä, laati suunnitelmat Gianicolo-kukkulan laelle, jolla olevista viinitarhoista avautuu mitä kaunein näkymä. Palatsin kauneutta ja sopusuhtaisen on vaikea sanoin kuvata, ja se olisi varmasti hellinyt jokaista, joka kaipaa elämältä mukavuutta tällaisella kauniilla paikalla. Palatsin huoneissa oli stukkokoristeluiden ohella maalauksia, joihin Giulio itse oli maalannut Numa Pompiliusta kuvaavia kertomuksia, sillä Pompiliuksen hauta oli sijainnut tällä paikalla.

[musiikkia]

EP: Tervetuloa Parlatorio-podcastin pariin. Tämä on Suomen Rooman instituutin podcast, jossa juttelemme menneisyyden ja nykypäivän välisistä yhteyksistä. Minä olen instituutin tutkija lehtori Elina Pyy, ja tänään täällä kanssani keskustelemassa on kaksi kiinnostavaa vierasta. Ensinnäkin instituutin intendentti Simo Örmä. Tervetuloa.

SÖ: Kiitos.

EP: Ja toisena vieraana arkkitehti ja arkkitehtuurin historian yliopisto-opettaja Tampereen yliopistosta, Iida Kalakoski. Moikka, Iida.

IK: Moi.

EP: Meillä on tänään tosi kiinnostava monipolvinen aihe, Villa Lante itse. Sitä ennen meillä on ollut tapana tähän alkuun ottaa vieraiden lyhyet esittelyt, että keitä olette ja mikä on suhteenne Villa Lanteen. Jos mä kysyn alkuun Simolta. Ne, jotka Simon tuntevat, niin tietävät, että hänellä on pidempi ja syvempi suhde Villa Lanteen kuin monella muulla siellä kävijällä. Kerro Simo omin sanoin vähän siitä.

SÖ: No tietyllä tavalla olen aika tyypillinen instituutin kasvatti. Eli olen tullut tänne aikoinaan kurssille. Aluksi lyhemmälle kurssille ja sitten pitkälle niin kutsutulle tieteelliselle kurssille nelisenkymmentä vuotta sitten ja..

EP: Kuka oli johtajana silloin, muistatko?

SÖ: Eva Margareta Steinby...

EP: Just näin. Joo.

SÖ: ...oli johtajana silloin ja siitä oikeastaan tästä ryhmästä seuraavana keväänä tehtiin työryhmä, jonka piti tutkia Forum Romanumilla sijaitsevan Juturnan lähteen historiaa ja arkeologiaa. Siitä tuli oikeastaan monitieteellinen työryhmä, josta tuli myös arkeologiset kaivaukset, ja mä olin siinä mukana lähinnä arkeologiana oikeastaan pari vuotta.

EP: Yksi hyvin keskeisiä instituutin tutkimusprojekteista.

SÖ: Tärkeimpiä varmaan ja suurimpia yksittäisiä tutkimusprojekteja. Olin siinä sitten muutaman vuoden mukana, ja sitten vuonna -86 oikeastaan pääsin varsinaisesti töihin tänne instituuttiin. Aluksi amanuenssin sijaisena ja sitten myöhemmin amanuenssiksi ja sitten intendentiksi. Hyvin pitkä aika.

EP: Hyvin pitkä aika. Ja sinä aikana Villa Lantessakin on tapahtunut kaikenlaisia muutoksia. Eli tosi kiva, että saatiin sut asiantuntijajäseneksi tähän jaksoon niistä puhumaan. Entäpä Iida sitten? Sut on johtanut Villa Lanteen aikanaan arkkitehtuuriopinnot, eikö vaan?

IK: Kyllä vaan. Mä olin vuonna 2009 tällä Juhana Heikosen vetämällä arkkitehtiopiskelijoille suunnatulla kurssilla.

EP: Joka myöskin on keskeinen osa meidän toimintaa.

IK: Kyllä. Ja jossa tutkitaan sitten antiikin arkkitehtuuria ja sen vaikutuksia myöhempää arkkitehtuuriin. Sen jälkeen tuli seuraavana vuonna mahdolliseksi hakea arkkitehtiopiskelijoille suunnattua kuuden kuukauden työskentelystipendiä Lanteen. Ja vaikkei tämä kurssi ollut mun ensikosketus Roomaan, niin tämän kurssin jäljiltä mä olin kuitenkin niin vaikuttunut Lanteista ja Roomasta, että mä päätin lennosta vaihtaa mun diplomityön aiheen ja kohteen. Tampereen sijaan ryhdyin tutkimaan Roomaa ja ala vaihtui kaupunkisuunnittelusta arkkitehtuurin historiaan. Ja mä kiinnostuin jostain syystä nimenomaan raunioiden estetiikasta ja arkkitehtuurista. Siitä, että millaisia miellelyhtymiä ja tunteita rikkinäiset rakennukset kokijassa herättää. Ja sitten Villa Lantessa mä työskentelin sellaisten ihmisten ympäröimänä, joille ne rauniot on dokumentteja menneestä, tietolähteitä. Mun näkökulma oli hiukan erilainen, kun mä fiilistelin ja tunnelmoin ja pohdin niitä tilakokemuksina.

EP: No mutta siis tämän on varmasti, jos saan väliin vähän keskeyttää, niin tämän on varmasti yksi Villa Lanteen ja siellä olevan tiede- ja kulttuuri- ja taideyhteisön parhaita puolia. Ihmisiä tulee yhteen, joilla on erilaisia näkökulmia samoihin asioihin.

IK: Kyllä. Ja mä sain ilman muuta kokea tämän, ja se vaikutti ilman muuta siihen esimerkiksi teidän kurssiin. [naurahtaa] Esimerkiksi siihen, millaisena se diplomityö tuli lopulta ulos. Ja tosiaan näillä rauniotunnelmilla on kyllä semmoset tai tunnelmoinnilla pitkät historialliset juuret, joita mä kuitenkin päädyin tutkimaan vähän niin sanotusti historiallisenakin ilmiönä. Että en nyt sentään ihan pelkkää fiilistelyä.

EP: No mutta Rooma varmasti raunioromantiikan kannalta oli aika ideaali kohde.

IK: Joo. Aivan erinomainen.

EP: Meillä tulee varmasti kiintoisa keskustelu. Siirrytään päivän aiheeseen, koska siitä on tosi paljon sanottavaa. Eli tänään me puhutaan Villan Lanteesta fyysisenä tilana ja paikkana. Villa Lanteenhan on siis italialainen renessanssihuvila Rooman Gianicolo-kukkulalla, ja se on myöskin Suomen Rooman instituutin fyysinen sijaintipaikka. Mä voisin tähän alkuun kysyä Simolta, että voitko antaa vähän pidemmän kaavan vastauksen kysymykseen, että miten tässä näin kävi? Mikä tämä paikka on ja miten ihmeessä me siellä ollaan?

SÖ: Kysymys on renessanssihuvilasta, joka on tehty kuitenkin antiikin raunioiden päälle niin kuin hyvin usein Roomassa tapahtuu. Mitään ei tehty tyhjän päälle. Tavallaan tämän historia alkaa sieltä 1500-luvun alusta, mutta tavallaan jopa menee ihan sinne antiikin Roomaan saakka.

EP: Mitä me tiedetään niistä antiikin raunioista siellä alla? Jos voi väliin kysyä.

SÖ: No ei me oikeastaan tiedetä. Se pystytään ajoittamaan jonnekin ensimmäisellä vuosisadalla jälkeen Kristuksen. Ei me tietenkään tiedetä, mikä huvila on, vaikka siitäkin on tosiaan teorioita, että kysymyksessä olisi tällainen runoilija Martialiksen ystävän huvila, koska tiedetään, että hänen ystävällään oli huvila tällä samalla paikalla. Runoilija Martialis kertoo, että hän kiipesi ylös tänne kukkulalle ja tässä kuuluisassa epigrammissaan sitten kertoo, miten upea näköala avautuu täältä hänen ystävänsä huvilalta. Kieltämättä se sopii aika hyvin tähän paikkaan, missä me nyt olemme. Sen takia me tietenkin uskomme, että paikka on sama, eli olemme Martialiksen huvilan päällä, ja myös tämän talon rakennuttaja varsinaisesti 1500-luvun alussa, paavien korkea virkamies nimeltä Baldassarre Turini, hän varmasti uskoi myös siihen. Hän oli nimittäin itse humanisti. Tutki ja tunsikin antiikin kirjallisuutta ja löysi tuolta tämän maininnan ja siksi hän jo tuonne loggiaan eli parvekkeelle kirjoitti tämän Martialiksen epigrammin alkusäkeet. Eli hän uskoi, että hän rakennutti huvilansa tarkoituksella sen raunion päälle, jonka hän tulkitsi Martialiksen mainitsemaksi huvilaksi. Ihan tarkkoja vuosia me ei tiedetä. Yleensä on ajateltu 1518–19 olisi alkanut tämän huvilan rakentaminen. Siinä oli sitten monia vaiheita siellä loggiassa. Sitten (vuosiluku) 1531 vasta, joka on ilmeisesti se (-) lopullisesti ollut valmis monien vaiheiden jälkeen. Tämähän oli myös levotonta aikaa Roomassa. Oli tämä Rooman ryöstö. Keisarin palkkasoturit ryöstivät Rooman, ja meillä on jopa jäänyt tästä 6. päivä toukokuuta 1527 tällainen graffiti eli raapustus. Joku on raapustanut tämän päivämäärän meidän salongin seinään. Eli tarkoittaa sitä, että silloin tämä oli kuitenkin jo ainakin osittain valmis tämä huvila.

EP: Niin. Siinä on yksi sellainen selkeä ajoitus, kiinnipiste.

SÖ: Se on selkeä ajoitus sille ja tiedetään tosiaan, tämä oli Turinin yksittäinen huvila. Hän asui täällä. Puhutaan ehkä vähän siitä, mikä tämä oli sitten myöhemmin, mutta historiasta sen verran, että hänen kuolemansa jälkeen tämä siirtyi tosiaan Lante-nimiselle suvulle, jonka nimeä tämä vieläkin kantaa. Eli tämän Turinin muisto vähän unohtui. Lante-suku omisti tämän yli 250 vuotta, ihan 1800-luvun alkupuolelle saakka, ja siksi kaikki kutsuivat tätä Roomassa ja ennen kaikkea nykyään Suomessa nimellä Villa Lante. Tämä oli Lante-suvun huvila. Heillä oli suuri kaupunkipalatsi keskustassa, ja tämä koko kukkula oikeastaan kuului heille. Tämä oli maatila vielä 1600–1700-luvulla. Sitten tämä vaihtoi omistajaa 1800-luvun kuluessa pariinkin otteeseen. Borghese-suku, joka oli sukua tälle Lante-suvulle osti tämän, ja he aika pian kuitenkin myivät tänne nunnaluostarille, joka edelleenkin viljelee noita maita tuossa rinteessä alhaalla. Ranskalainen nunnaluostarijärjestö, joka osti tämän 1837, ja tässä toimi heidän noviisiasuntolassa muutamia vuosia. Onneksi ei kovin monta vuotta. Onneksi sen takia, että tämä pääsi aika huonoon kuntoon siinä vaiheessa ja he myivät pois osan näistä

freskoista, jotka koristivat näitä pääkerroksia saleja. He alkoivat tämän jälkeen, he vetäytyivät tuonne alas, missä edelleenkin tämä luostari toimii ja alkoivat sitten vuokrata tätä huvilaa ulkopuolisille Roomaan tulijoille, ennen kaikkea ulkomaalaisille sivistyneille ihmisille, jotka tekivät tätä Grand Touria. Me kuulumme, Iidakin oli Grand Tourilla täällä, mutta täällä Grand Tourillaahan on aika pitkä perinne tosiaan 1600–1700-luvulta alkaen, ja 1800-luvulla eli vielä, ja täällä olisi monenlaisia vuokralaisia, joista tunnetuin ja pitkäaikaisin oli kuuluisa saksalainen antiikin tutkija, arkeologi nimeltä Wolfgang Helbig, joka perheineen 1887 muutti tänne, ja heidän poikansa oikeastaan vasta osti tämän 1900-luvun alussa tältä nunnaluostarista. Heidän poikansa, joka oli, hänen isänsä oli siis ollut saksalainen arkeologi, hänen äitinsä venäläinen ruhtinatar, mutta hän oli itse jo italialainen. Hän oli Italian ilmavoimien kenraali, kemisti, huomattava henkilö monellakin tavalla. Hän asui täällä salakerroksissa. Alkoi vuokrata tätä. Hänellä ei ollut perhettä. Hän oli poikamies. Hän alkoi vuokrata yläkerran tiloja, se on nykyään meidän asuntolamme, ulkopuolisille ja hän ystäväystyi jo toisen maailmansodan aikana suomalaisten diplomaattien kanssa. Hän oli hyvä ystävä suurlähettiläs Gripenbergin kanssa, joka oli toisen maailmansodan aikana lähetetty Roomaan Vatikaaniin Suomen Vatikaanin suurlähettilääksi, ja myöhemmin lähinnä vuokralaisiksi tuli tämän saman suurlähetystön lähetystösihteeri, myöhemmin asianhoitaja, nimeltään Göran Stenius. Ja siinä sitten (kenraali) Helbig oli suhteellisen iäkäs jo siinä vaiheessa. Hän vähän mietti, että mitä tälle hänelläkin rakkaaksi käyneelle huvilalle tapahtuu hänen kuolemansa jälkeen. Kuten sanottu, hänellä ei ollut siis lapsia, ja hän mielellään näki, että tämä olisi siirtynyt tämmöiselle, joka pitäisi tästä huolta. Tämä oli päässyt aika huonoon kuntoon. Tietenkin yksityisessä omistuksessa ollut vuosikymmeniä, vuosisatoja, ja siksi tämä Suomi tuli kuvaan siinä vaiheessa. Ennen kaikkea Göran Stenius, joka perheineen oli täällä vuokralla tiesi, että Suomeen oli perustettu säätiö nimeltään Institutum Romanum Finlandiae. Jo vuonna -38 Amos Anderson oli perustanut tämän säätiön, ja toisen maailmansodan jälkeen säätiö oli olemassa Helsingissä ja alettiin etsimään, mihin tämä instituutti voisi saada jalansijaa. Siinä vaiheessa keksittiin, että meidän instituutiona tulisi tänne Villa Lanteen. Amos Andersson tuli Roomaan, ihastuu ennen kaikkea tietenkin tähän näköalaan niin kuin kaikki muutkin suomalaiset ovat hänen jälkeensä tehneet. Ehkä vähemmän tähän taloon. Tämä oli huonossa kunnossa, ja ehkä hän myös tajusi, että aika vaikeaa. Vaikka kuin hieno arvokas rakennus, mutta tämmöisen instituutin on ehkä vähän vaikeata toimia tämmöisissä historiallisissa tiloissa. Mutta totta kai me ajatellaan toisen maailmansodan jälkeen, kun Suomi sai tällaisen paikan itselleen, kiitos Amos Anderssonin ja hänen rahojensa. Hän nimittäin antoi Suomen valtiolle tämän kiinteistön ostamiseen rahat, tosiaan sillä ehdolla, että ne rahat käytetään tämän kiinteistön ostamiseksi, ja tapahtui vuonna 1950. Sitten alkoi aika pitkä remontti, joka päättyi vasta vuoden -53 lopulla, ja huhtikuussa -54 varsinaisesti instituutti aloitti toimintansa näissä tiloissa.

EP: Todella kiinnostava ja pitkä ja monipolvinen historia tässä on siis tosiaan. Kuten kävi ilmi, niin monenlaisia omistajia ja asukkaita ollut talossa ennen Suomen Rooman instituuttia. Se on siis varmasti vaikeata tiivistää näinkin lyhyeen puheenvuoroon. Simo, sä olet julkaissut tästä Villa Lanten historiasta ja sitä asuttaneista omistajista myöskin teoksen, Tancredi Carunchion kanssa, eikö vaan?

SÖ: Kyllä, joo. Silloin kun Instituutti täytti oikeastaan 50 vuotta, syntyi jo tämä ajatus tehdä tällainen. Professori Henrik Lilius oli tehnyt rakennuksesta taidehistoriallisen analyysin, mutta koko talon historia puuttui. Me sitten professori Carunchion kanssa, joka restauroi huvilan 90-luvulla alulla. Hän on Rooman yliopiston arkkitehtuuri-restauroinnin professori. Hän innostui myös tästä projektista ja yhdessä toimitimme tämmöisen kirjan, jossa useat sekä italialaiset että suomalaiset tutkijat kirjoittivat nimenomaan tämän huvilan vaiheista ja eri omistajista.

EP: Puhutaan vähän tarkemmin siitä rakennusvaiheesta ja Villa Lanten arkkitehtuurista ja suunnitelmista. Siis tosiaan tämän huvilan pääarkkitehtihän oli Rafaelin oppilas Giolio Romano. Hän on varmaankin arkkitehtina Iidalle tuttu. Kyseessä on suhteellisen tai siis ei mikään arkkitehtuurin suuri nimi, mutta Italian renessanssin ajalta aika tunnettu henkilö. Kun sä katsot arkkitehtina Villa Lantea, niin millaisia ajatuksia se herättää? Onko siinä jotain, mikä erityisesti pistää silmään tai on ollut sulle kiinnostavaa?

IK: No en voi väittää, että arkkitehti olisi kovin tuttu, mutta mä tarkastelen sitä ehkä siitä näkökulmasta, aivan erityisesti musta kiinnostavaa on se, miten luontevasti ne vuosisatojen saatossa syntyneet muutokset siihen julkisivuun istuu. Aivan heti ei äkkääkään, että siinä on monilta vuosisadoilta muutos vaiheita.

EP: Niin. Esimerkiksi. Siinähan esimerkiksi se sisäänkäynti on aika paljon muuttunut.

IK: Juuri tämä portaat ja se julkisivu. Totta kai sen laajennusosan kirjasto-osan hahmottaa siitä, että tuo on ehkä tullut myöhemmin. Mutta juuri tämä porras ja monet muut, niin ne on istutettu siihen semmoisella tavalla, että ei välttämättä ihan ensimmäisenä lähde arvuuttelemaan.

SÖ: Tämä on kiinnostavaa. Jos mä saan sanoa tähän väliin, että silloin 50-luvulla vielä arkkitehtuuri-restaurointi oli hyvin erilaista. Silloin nämä restaurointiarkkitehdit olisi halunnut jopa purkaa ensinnäkin tämän kirjastosiiiven ja eräät jopa tämän rampin, joka on siinä edelleen. Haluttiin päästä tämmöiseen puhtaaseen renessanssiasuun, mikä on tietenkin täysin mahdotonta, ja nykyään ei tietenkään kukaan järkevä arkkitehti tai restauroija sellaiseen ryhtyisi, vai mitä Iida?

IK: No näin mä ajattelisin, ja mun mielestä juuri tässä mielessä tämä rakennus kuvaa myös restauroinnin historiaa ja korjaustensa historiaa, eikä pelkästään sitä alkuperäistä arkkitehtuuria, joka sekin on totta kai kiinnostavaa, ja kiinnostavaa myös siitä näkökulmasta, millä tavalla sekin ehkä versioi jotain tulkintoja antiikin arkkitehtuurista. Näissä rakennuksissa aina kulkee mukana erilaisia vaiheita. Mutta ehkä enemmän vielä arkkitehtonisesti kuin tyylihistorian näkökulmasta, niin Rooman tiiviin kaupunkikudoksen jälkeen vapaasti seisova noppamainen yksittäisrakennus puiden ympäröimänä ja kukkulan rinteellä näyttäytyy jotenkin omintakeisena. Mun mielestä Villa Lante on mittasuhteiltaan kuin tämmöinen primitiivisen talon arkkityyppi ikään kuin vaan joka suuntaan venytettynä.

EP: Niin siis alun perinhän se renessanssirakennus on ollut aika kuutionmallinen, eikö vaan? Sitten se kirjastolisäsiipi on 1800-luvun lisä ja...

IK: ...tavallaan kaikki ulokkeet...

EP: Just näin.

IK: ...on uutta tietyllä tavalla tai uudempaa.

EP: Niin.

SÖ: Ja mistä voi sanoa, että se oli kubistinen melkein.

IK: Kyllä. Just näin. Melkein tulee jotkut funkkisajan rakennukset jollain tavalla mieleen. Ikään kuin hiukan koristeellinen funkkisnoppa.

EP: Ja tässähan on tosiaan ollut aikanaan upeat puutarhat ympäröinyt taloa kaikkialta, ja se on ollut vähän ylhäisessä yksinäisyydessään siellä kukkulalla. Kyseessä on varmasti ollut aikanaan varsinainen rauhan tyyssija. Kun se on toisella puolella jokea Rooman keskustasta, ei samalla puolella kuin keskusta, niin kyseessä on ekstraurbaani keskustan ulkopuolinen villa rauhoittumista ja pohdiskelua varten.

IK: Kyllä, ja myös siinä mielessä se kai liittyi siihen historiaan ja siihen vaiheeseen, jolloin se rakentui, että se on omalla tavallaan erityinen arkkitehtonisesti ja tyyliään noin roomalaisessa skaalassa, mutta sitten toisaalta se liittyy siihen liikehdintää, jossa 1400-luvulta alkaen esikaupunkihuviloita rakennettiin. Mutta mitä sanoit tuosta kontekstista, niin sehän on edelleen todella eksklusiivinen. Siellä on se mökki, mihin suomalaiset opiskelijat ja tutkijat ja muut pääsevät siitä portista kulkemaan, ja tavallaan se, miten erityisenä yksittäisenä monumenttina se siellä rinteellä tönöttää, niin se on vaikuttavaa.

EP: Joo. Onhan se helppo ymmärtää edelleenkin, vaikka Rooma on muuttunut, että miksi tämä sijainti on houkutelut Turinia aikanaan.

IK: Kyllä, ja näkymä on upea, ja tuntuu jotenkin hienolta ajatella, miltä osin se näkymä on ollut silloin samankaltainen. Ehkä jotkut antiikin rauniot on sieltä erottunut vielä voimallisemmin, kun ne erottuu edelleen, vaikka rakennuskanta on varmasti tiivistynyt.

[musiikkia]

EP: Vaikea tietää, että kuinka moni kuuntelijoista on käynyt Villa Lantessa. Aika moni varmaan on käynyt. Sikäli kun joku ei tunne rakennusta tai ei ole sinne vielä päässyt vierailemaan, niin Villa Lantessahan on pohjakerroksessa tämä piano nobile, jossa on nämä meidän hienot, pitkälti alkuperäisessä kunnossaan olevat renessanssihuoneet, salone, loggia, toimistohuoneet, johtajan työhuone, intendentin työhuone ja meidän toimisto. Ja sitten sen yläpuolella on useita asuinkerroksia. Ja kun mä tähän keskusteluun valmistauduin, niin mua mietitytti erityisesti se asuinkerrosten tilanne. Me ei ilmeisesti hirveästi tiedetä näistä Lante-suvusta tai siis vaikka he olivat siellä monta sataa vuotta, niin tiedetäänkö me paljon siitä, että mitä he siellä tekivät? Tiedätkö sä Simo esimerkiksi, että asuiko he esimerkiksi siellä yläkerroksissa niin kuin me nykyään asumme?

SÖ: Kyllä on todennäköistä. Meillä on säilynyt inventaariota, tämän Lante-suvun inventaarioita, joita yksi italialainen tutkija on tähän meidän kirjaankin kirjoittanut, ja sieltä löytyy kaikenlaista tavaraa, mitä tässä huvilassa oli. Ilmeisesti nämä yläkerran huoneet olivat siis palvelijoiden huoneita ja palveluskunnan käytössä. Herrasväki itse oli varmasti siinä pääkerroksessa, ja siellä alemmassa kerroksessa, missä nykyään on johtajan asunto, ne olivat varmaan itse tämän suvun käytössä tosiaan ennen kaikkea kesäaikana. Koska kysymyksessä oli siis tosiaan niin kuin sanoit, tämmöinen Villa-suku. (-) ja Turini tietenkään ei asunut täällä koko vuotta, eikä myöskään Lante-suvun aikana täällä asuttu. Se on totta, että ei nyt hirveästi tiedetä yksityiskohtia tästä. Monenlaisia tarinoita totta kai on, mutta tosiaan, mitä inventoinnit kertovat. Monenlaista tavaraa täällä oli musiikki-instrumenteista alkaen Lante-suvun aikana, että millaista elämää täällä on vietetty. Tosiaan tämmöistä otiumia eli sivistynyttä kontemplaatiota, jota varten tämmöiset huvilat renessanssiaikana rakennettiin, niin tämä jatkui kyllä myös sitten varmaan 1800-luvulle saakka.

EP: Niin, että kyseessä ei kuitenkaan ole pelkästään edustustila, vaan ihan myös elämistä ja ajanviettoa varten.

SÖ: Tämähän oli siis myös Turinin aikana, tämä ei ollut siis virallinen, niin kuin Roomassa on näitä suuria palatseja. Palazzo Farnese, Palazzo Barberini, Palazzo Venezia, jotka on näiden sukujen virallisia juttuja. Tämä oli yksityinen huvila.

EP: Se on hyvä huomio kyllä nostaa tässä esiin. Muutenkin yksityisen ja julkisen välinen rajanveto on kiinnostava juttu kun arkkitehtuurista puhutaan. Nykyäänhän meillä on aika selkeä siellä talossa se yksityisen ja julkisen tilan välinen rajanveto. Piano nobile on se, minne nämä vierailijoiden kierrokset sijoittuu vaikka, ja sitten oikeastaan yläkertaan menee vaan asukkaat ja henkilökunta. Mä mietin sitä, että onko yksityisen ja julkisen välinen rajanveto tässä rakennuksessa vaihdellut vuosisatojen aikana. Epäilemättä on tavalla tai toisella. Tai onko se tämän aikakauden renessanssivilloissa ylipäättään ollut hyvin selkeä? Onko teillä kummallakaan tähän jonkinlaista näkemystä?

IK: Mulle tuli mieleen tuosta nykyisestä käytöstä ja oikeastaan semmoinen hätkähdyttävä asia, jonka tajusin tuossa lukiessani tätä hiljattain valmistunutta Livady-toimiston tekemää rakennushistoriaselvitystä, että me tarkastellaan tätä muutoshistoriaa ja pohditaan näitä eri käyttötarkoituksia ja käyttäjiä. Sitten kuitenkin siinä todettiin, että tämä Suomen aika on kuitenkin se, minkä aikana on tehty mittavimmat muutokset. Ehkä osittain sen takia, että rakennus oli päässyt, kuten Simo sanoi, huonoon kuntoon siinä vaiheessa, kun se Suomelle siirtyi, mutta toisaalta myös sen takia, että sinne sijoitettiin aika vaativa käyttötarkoitus, uudenlainen toiminta. Eli sitten tämä meidän melko lyhyt Suomen aika on

jättänyt merkittävät jälkensä juuri niihin asuinkekkoihin, ja voikin olla vaikea hahmottaa siellä ollessaan, että minkälainen esimerkiksi se pohjapiirros on ollut alun perin tai myöhempinä vuosisatoina.

EP: Ja tosiaan jos puhutaan nyt vähän tarkemmin tästä ajasta, kun instituutti on toiminut tässä talossa, niin ehkä voitaisiin aloittaa korostamalla sitä, että miten valtavan ainutlaatuinen rakennus on kyseessä, kun miettii Suomen valtion omistamia rakennuksia, esimerkiksi rakennushistoriallisesti rakennusperinnön kannalta.

IK: Niin. Mua huvittaa se ajatus, että meillä ei Suomessa ole kovinkaan montaa tuon ikäistä rakennusta. Eli 1400-luvulla rakennettiin harmaa kivikirkko, ja niistä on meillä hyvä otos, mutta 1500-luvun esimerkiksi asuinrakennuksia, niin ne on yksittäisiä, esimerkiksi Sjundbyn kartanon päärakennus Siuntiossa, joka on 1500-luvulta, 1400-luvulta muutama ja sitten 1600-luvulta joitakin. Tavallaan 1500-luvulla kirkon varallisuus väheni ja valtio nousi ehkä hiukan merkittävämpään rooliin rakennuttajana. Se oli silloin linnojen ja puolustuslaitteiden laajentamista nämä tällaiset pyöreät tornit, kuten Viipurissa on siltä ajalta. Sitten se, että sitten meillä on ikään kuin valtiona tai suomalaisina yksi 1500-luvun rakennus.

EP: Yksityishuvila.

IK: Yksityishuvila tuolla Italiassa, niin musta se on jotenkin huikea ajatus, ja sitten vielä sellaisella näköalapaikalla, jota roomalaisetkin kadehtii.

EP: Se on huikea juttu, ja siihen totta kai liittyy varmasti paljon sellaista vastuuta myös, että kun vaikkapa remontteja toteutetaan, niin sitä asiantuntemusta kannattaa varmaan hakea myös sieltä Italian suunnasta, jossa tällaisia rakennuksia on ja tunnetaan.

IK: Just näin. Tuo vastuu on se sana, joka mullekin tässä nousi mieleen. Ylpeyttä ja vastuullisuutta ja innostusta myös, mutta myös siihen rinnastuksena se, että jos todella ajatellaan näin, että meidän nyt jo toistaiseksi tekemämme korjaukset on ne mittavimmat korjausvaiheet, niin aina uusiin ryhdyttäessä pohdittaisiin arvoja ja merkityksiä uudelleen ja uudesta näkökulmasta. Simo jo viittasikin siihen, että se 50-luvun remontti oli eräänlainen paljon teräsbetonia sisältävä remontti, josta ehkä nykyään saatettaisiin ajatella toisin. Silloin nämä restauroivat toimenpiteet kohdistettiin aivan erityisiin sisätiloihin ja hyvä niin. Tietyllä tavalla nyt voimme ehkä pohtia taas uusin silmin ja koittaa arvostaa niitä myöhempiäkin korjaus- ja rakennusvaiheita.

EP: Niin. Jokainen restaurointihan on oman aikansa lapsi varmasti.

IK: Just näin.

EP: Ja kertoo oman aikansa arvoista. Mä voisin kysyä väliin Simolta vielä niistä 50-luvun restauroinneista. Oliko se ihan alusta asti selvää, että tähän taloon tulee tutkijoille asuintiloja, että tähän tulee residenssi?

SÖ: Kyllä voi sanoa. Se oli ihan jo instituutin, silloin kun säätiö perustettiin -38 ja Suomen piti rakentaa moderni rakennus sinne Ruotsin instituutin viereen ja oli selvää, että kysymys oli samanlainen. Mallina oli tosiaan tämä Ruotsin (-), ennen kaikkea arkeologinen instituutti, jossa on tämä residenssitoiminta tietenkin erittäin tärkeällä osalla, niin kuin kaikissa näissä ulkomaisissa instituuteissa oikeastaan on. Roomassahan on yli 20 ulkomalaista tutkimusinstituuttia.

EP: Suurin osa näistä muista instituutioista on tosiaan siellä ihan toisella puolella kaupunkia Borghesen puiston lähetyksillä.

SÖ: Kyllä, joo. Tässä Norjan ja Amerikan instituutit on tässä lähellä. Norjan instituutiolla ei ole residenssitoimintaa johtuen ihan käytännön syistä, mutta alun perin heilläkin kyllä oli.

EP: Mitä jos puhutaan vähän noista muista restauraatioista, mitä on tapahtunut instituutin talossaoloaikana. Niitähän on tehty ainakin ymmärtääkseni 70-luvun taitteessa, 80-luvun taitteessa ja sitten 90-luvun lopulla, eikö vaan?

SÖ: Jos nyt puhutaan tästä käyttötarkoituksesta, 60-luvulla tehtiin tämä taiteilija-ateljee. Eli taiteilijat on voinut olla täällä alusta saakka, mutta sitten 60-luvulla Wihurin säätiön rahoilla tehtiin taiteilija-asunto sinne alakertaan, ja sitten 70-luvulla Henrik Liliuksen johdolla tehtiin tosiaan suuri peruskorjaus, ja sitä jatkettiin 80-luvulla, 90-luvulla useaan otteeseen. Esimerkiksi tämän julkisivumaalaus oli sellainen kysymys, josta on paljon puhuttu. Se silloin 70-luvussa alussa maalattiin uusiklassiseksi vaaleanpunaiseksi, joka Roomassa herätti aivan hirveästi huomiota. Sitä kutsuttiin nimellä Villa Rosa eli vaaleanpunainen huvila. Sellaista ei ollut missään muualla Roomassa. Sitten se oikeastaan vasta vuonna 1980 tehtiin uusi julkisivumaalaus ja niin edelleen. Sitten tosiaan 90-luvun ihan lopussa, -98-99 oli kolmas suuri peruskorjaus, jota tehtiin silloin tosiaan tämän professori Carunchion johdolla.

EP: Ja silloin tuota ulkopihaa ainakin muutettiin.

SÖ: Ulkopihaa muutettiin. Sisätiloja ei nyt aivan hirveästi. Totta kai jotain muutoksia tehtiin. Tästä käyttötarkoituksesta sen verran, että ehkä hauska juttu on, että 50-luvulla kuulemma sanottiin, että ei ne opiskelijat mitään keittiötä tarvitse. Niiden pitää mennä ulos syömään, kun muuten ne jäävät keskenään sinne puhumaan vaan, ja ensimmäiset johtajat tai johtajarouvat kuulemma sanoi näin, että hei ei tänne mitään keittiötä tarvita. Riittää, että on joku, missä voi kahvia keittää aamulla.

EP: Eli oliko siis silloin...

SÖ: Nykyisillä hinnoilla ehkä se olisi vähän vaikeata toteuttaa, että mennään lounaaksi ja illalliseksi ravintolaan.

EP: No niinpä. Mutta silloin oli tällainen pieni keittoliesi vaan, niinkö?

SÖ: Pieni keittoliesi vaan tuossa käytävällä, ja sitten oikeastaan vasta 70-luvulla tehtiin vähän suuremmaksi, ja oikeastaan vasta 80-luvulla tehtiin sellaiseksi, kun mä nyt sen näen, että on opiskelijakeittiö.

EP: Mutta toihan on tosi hyvä esimerkki siitä, että miten sillä huonesuunnittelulla ja remontoinnissa tehdyillä muutoksilla voidaan vaikuttaa juuri siihen, mitä siellä talossa tapahtuu. Tämä on ehkä sellainen, josta mä haluaisin Iidalta kysyä yleisemminkin. Mitä näkemyksiä sulla on tähän, että miten arkkitehtuurisilla ratkaisulla voidaan luoda yhteisöllisyyttä tai hajottaa sitä, jopa ohjailla sitä, että kenen kanssa ihmiset viettää aikaa?

IK: Villa Lantehan on siitä totta kai aivan erinomainen esimerkki. Mä olen sanonutkin, että elämä Villa Lantessa on niin kuin kommuuniasumista tosi kauniissa paketissa. Puitteet ja näköalat ovat upeat, mutta yhteiskeittiöt ja yhteiset käytävällä olevat WC ja kylpytilat tuottaa tietynlaista asumista ja tietysti edellyttää asukkaitakin myös joustavuutta. Mutta nämä yhteistilat, niin kuin keittiö ja Parlatorio ja terassi, niin ne on tosi tärkeitä kokoontumis- ja verkostoitumispaikkoja ja se, että nämä asuintilat jollain tavalla kiertyy niiden ympärille, niin nimenomaan pohjasuunnittelun keinoin luo niitä, oikeastaan melkein pakottaa niihin kohtaamisiin.

SÖ: Jos mä saan sanoa tähän väliin, niin en voi olla korostamatta sitä, kun ajattelee, että minä itsekkin tulin tänne aikoinaan nuorena opiskelijan. Tämä oli ainoa paikka, missä voisi tavata tämmöisiä ihmisiä, siis suomalaisia yliopisto-opiskelijoita, kuuluisia taitelijoita, eri alojen tutkijoita. Todella tämmöinen. Sitä ei voi liikaa korostaa, miten tärkeä rooli tässä on.

EP: Mä ehdottomasti samaa mieltä, ja mulla on vastaava kokemus. Suurin osa hyvistä kollegoista, ystävistä, joiden kanssa säännöllisesti tehdään yhteistyötä, niin tuota kautta ne on tuttuja. Villa Lantessa ollaan tutustuttu. Ja ehkä osaltaan, mulla tuli nyt mieleen, että ehkä osaltaan sitä myöskin ruokkii se, että se talo kuitenkin on suhteellisen pieni. Tai kun miettii, niitä asuinhuoneita ei lopulta ole kuin reilu kymmenkunta, niin se, että sinne ei mahdu kerrallaan kuin tietty määrä ihmisiä, niin myöskin ehkä luo tiiviimpiä kontakteja näiden ihmisten välille.

IK: Samaa mieltä, ja sitten taas toisaalta se, että se on hiukan etäällä. Se, mitä kuvailtiin sitä sijaintia jo aiemmin, niin se, että ne houkutukset ei ole aivan siinä lähellä, niin tulee joskus. Ehkä mä pidän sitä ihan hyvänäkin ratkaisuna, että tulee joskus jäätyä sinne keittiöön kokkailemaan ja niitä kohtaamisia kokemaan.

EP: Yhteisiin tiloihinhan Villa Lantessa kuuluu siis tosiaan asukaskeittiö, jossa aika paljon asukkaat viettää aikaa. Sitten Parlatorio, josta meidän podcast saa nimensä, eli tämmöinen yhteinen olohuone tila siinä terassin yhteydessä. Ja sitten toki kirjastot on siis työskentelytiloja. Ne nyt ei ole sosiaalisia ajanvietto-tiloja, mutta nekin on jaettuja. Meillä on sekä siellä kellarissa suurempi kirjasto että sitten yläkirjasto loggijan kanssa samassa tasossa työskentelypisteenä. Mutta siis joo, tästä keskustelusta mulla tulee sellainen olo, että vaikea tasapainottelu se on, kun mietitään näinkin historiallista rakennusta kuin Villa Lante, niin sen välillä, että miten kaikki ne historian kerrokset on arvokkaita. Ne kaikki saa elää siinä ja tulee säilyttää jollain tapaa, ja sitten taas se, että ei remontoitaisi liian raskaalla kädellä.

IK: Ehdottomasti patinasta innostuneena arkkitehtuurihistorian tutkijana mä oon nimenomaan kaikkien kerrostumien ja jopa sen ajankulun jälkien säilyttämisen kannalla. Rakennuksena Villa Lante on hieno osoitus siitä, että rakennuksella ei tarvitse välttämättä olla elinkaarta niin sanotusti. Hyvä rakennus mukautuu erilaisiin käyttötarkoituksiin, mutta näin pitkään ikään kyllä vaaditaan jo muutakin kuin sitä, että se on hyvin rakennettu. Se vaatii hyvää tuuria ja sitä, että sillä on jotain erityisyyttä, jonka takia erilaiset käyttäjät ja sukupolvet haluaa sitä säilyttää.

EP: Niin. On olemassa joku Villa Lanten henki, joka sieltä välittyy.

IK: Niin. Eikä aina tarvitse olla renessanssihuvi säilyäkseen. Jollain tavalla pitää tuottaa merkitystä niille käyttäjilleen vuosikymmenistä ja vuosisadoista toiseen. Se ylläpito ja käyttö on tosi olennaisia.

EP: Voitaisiin ehkä ihan lyhyesti puhua myös sellaisista vaiheista, kun tämä säilyttäminen ei ole niin hyvin onnistunut. Ymmärtääkseni esimerkiksi nämä nunnat siellä taloa asuttaessaanhan ihan tarkoituksella tuhosivat jotain näistä freskoista.

SÖ: Niin tai he osittain peittivät ne, koska eivät pitäneet oikein näistä aiheista. He sitten myivät, tai eivät oikeastaan myyneet, vaan he ostivat tämän huvilan ilman näitä historiallisia freskoja, tämän salonen fresko, jotka sitten menivät Borghese-suvulle ja sitä kautta eri vaiheiden kautta onneksi ovat kuitenkin säilyneet ja ovat oikeastaan erittäin hyvällä omistajalla, Saksan taidehistoriallisessa instituutissa täällä Roomassa. Onneksi mitään ei hirveästi ole tuhoutunut. On erilainen legenda tästä kylpyhuoneesta, stufettasta, josta kerrotaan, että 1500-luvulla tämä oli kylpyhuone, jossa oli freskot. Niitä ei ole koskaan löytynyt mistään. Niitä on etsitty huonolla menestyksellä eri puolilta. Jossain vaiheessa syntyi sellainen idea, että ne ovat Pietarin tai Leningradin eremitaasissa, ilmeisesti johtuen tästä venäläisestä ruhtinattaresta, joka asui täällä 1800-luvulla, ja niitä etsittiin sielläkin, mutta koskaan niitä ei ole löytynyt.

EP: Ne on ehkä luonnollista tietä tuhoutuneet sitten. Mutta tosiaan noista nunnaluostarin peittoon maalaamista freskoista. Monia on ilmeisesti saatu uudestaan esille myöhemmin.

SÖ: 70-luvun restauroinnissa otettiin esille sitä mitä pystyttiin. Kyllä sieltä jotain oli tuhoutunut. Siinä mielessä olet ihan oikeassa. Muutamia kuva-aiheita on ollut vaikeata jopa tajuta, mitä niissä esittää, koska ne on vähän raaputtaneet niitä ensin ja sitten ottanut kalkkimaalia ja maalanneet päälle.

EP: Mutta sellaistaahan se on...

IK: Sellaistaahan se on.

EP: ...ajan kuluessa. Ja tosiaan nuo maalaukset, jotka ei kuuluneet kauppaan, jotka on nykyään siellä Bibliotheca Hertzianan tiloissa Palazzo Zuccarissa, niin nehan oli juuri nuo niin sanotut Numa Pompiliusta kuvaavat kertomukset. Tuossa alkuun luin pätkän Giorgio Vasarin kuuluisasta teoksesta Taiteilijaelämäkertoja 1500-luvun puolivälistä, jossa hän kuvailee tätä huvilaa. Siinä hän juuri mainitsee nämä maalaukset, jotka tosiaan niin kuin Simo sanoi, niin onneksi ovat yhä olemassa, vaikka ei olekaan enää siellä alkuperäisessä kontekstissa.

SÖ: Näin voi sattua vuosisatojen aikoina, että freskomaalaukset vaihtavat rakennusta.

EP: No todella joo, ja pahempaakin voi sattua. Siinä mielessä.

IK: Kyllä. Tulee mieleen tämmöinen kiertotalous, että Villa Lante on itsessäänkin jo tämmöinen varhainen, vaikkei epätyypillinen kiertotalousesimerkki, että raunioille rakennettu. Sitten tässä on sovellettu myöskin tämmöistä, että voidaan siirrellä aika merkittäviäkin koristeaiheita toisaalle.

SÖ: Ja ajatelkaa loggiassa nämä marmoripylväät, jotka on antiikin marmoria, jotka on uusiokäyttöä ollut silloin 1500-luvulla.

IK: Juuri näin.

SÖ: Eli me ei tiedetä, missä ne on ollut alun perin, mutta että se on marmoria, joka tulee nykyisen Turkin alueelta. Ne on sitten antiikin Roomaan tuotuja, ehkä jotain temppeleitä sitten koristanut. Valitettavasti sitä me emme tiedä, mutta joka tapauksessa nekin on sitä uusiokäyttöä.

EP: Mutta siinä on aika upeaa kerroksellisuutta.

IK: Kyllä. Juuri näin. Ehkä just tämä kerroksellisuuden taso meidän on helppo tunnistaa ja pitää arvokkaana, mutta nyt kun meillä on käsissämme ehkä tulevissa korjauksissa nämä 50–90-luvun muutosvaiheet, niin kuinka niitä arvotetaan ja minkä verran niistä löytyy arvoja. Nythän meillä on mainio tilaisuus raapia kerrostumia ja hävittää niitä. Aina sen nuorimman tai tuoreimman arvottaminen on kaikkein vaikeinta.

EP: Aivan varmasti. Yksi asia, joka mua kiinnostaa myös, on kun miettii sitä, että varmasti nykyään tai tulevaisuudessa, kun tullaan remontoimaan, niin varmasti nousee esiin sellaisetkin kysymykset kuin esteettömyys esimerkiksi, mikä nykyään totta kai hyvä, että nouseekin aina remontoimassa esiin ja turvallisuuden vaatimukset, turvallisuuden standardit. Mutta tällaisen talon kohdalla ne on varmasti vähän vaikeampia ratkaista, kun monessa muussa.

IK: No, kyllä. Järkyttävän vaikeita. Joku siis turvallisuudesta just tämä paloturvallisuuskysymys, jota mä en ollut koskaan tullut ajatelleeksikaan, mutta minkälainen pahimman skenaarion sattuessa, niin...

EP: Millainen kuolemanloukko se on.

IK: ...yhtä palo-osastoa koko talo.

SÖ: Norjan Instituutin residenssitoiminta lopetettiin sen takia, että katsottiin, että siellä ei ole varauskäyntiä siellä yläkerran huoneissa. Siellä ei voinut asua. No, eihän meilläkään ole. Se, että meillä on tämä historiallinen rakennus, jossa ei voi pistää mitään portaita ulos. Kieltämättä tämä on haasteellista.

IK: Kyllä. Ja tässä tullaan juuri siihen, että vielä kun ollaan tietysti varmasti suomalaisetkin määräykset ja standardit. Mä en tiedä minkä verran ne täällä vaikuttaa, mutta ainakin näkökulma on sellainen suomalainen ja turvallisuushakuinen, niin nyt näiden yhteensovittamista myös ratkotaan.

EP: Niin. Kun yhtäkkiä onkin käsissä sellainen rakennus, jollaista ei normaalisti jouduta pohtimaan, kun pohditaan Suomessa tällaista historiallisista rakennus (-).

IK: Nimenomaan, ja samaan tapaan tämä esteettömyyskysymys, joka on myös yhdenvertaisuuskysymys, että onko kaikilla oikeus nauttia Villa Lanteista ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. Vaikka se tällaiseen tötterömäiseen taloon, joka perustuu portaiden kiipeämiseen, niin on varmasti iso haaste. On kyllä kiinnostavaa nähdä, miten nämä sovitetaan.

EP: Olen kuullut tarinoita ihmisistä, tutuista, jotka ovat vaikkapa sattuneet katkomaan jalkansa Villa Lantessa asuessaan. Sittenhän se ei ole ihan helppoa oikeasti asua enää siinä talossa sen jälkeen.

SÖ: Onneksi tähän pääkerrokseen, se on melko esteetön.

EP: Se on totta.

SÖ: Meillä on joskus yleisötilaisuuksissa ollut kyllä rullatuolissa olevia ihmisiä. Sinne pääsee, mutta ei tietenkään näihin yläkerran asuinhuoneisiin. Tähän voi tietenkin lisätä, että muutenkin Roomassa on aika vaikea liikkua kadulla.

EP: Kyllä. Rooma ei ole kovin esteetön kaupunki ylipäätään.

SÖ: Esteetön (--) mitenkään tuolta.

EP: Mutta se on totta, että tämä pääkerros piano nobile toki on aika hyvin saavutettavissa onneksi. En mä tiedä. Musta tuntuu, että aika hyvin kaikesta huolimatta kaikkien näiden vuosisatojen aikana, mitä tässä on kulunut Turinin ajoista lähtien, niin aika hienosti siellä on Villa Lanten perushenki säilynyt, ja ehkä se jotenkin johtuu siitä, että läpi aikojen, läpi vuosisatojen, ihmiset, jotka siellä talossa on asuneet, niin on arvostaneet ja on vaalineet sitä taloa.

IK: Niin. Kyllä. Voimavarojensa mukaan selkeästi. Silloin jos siellä on asunut yksinäinen herra, niin ehkä on ollut vaikeampi, mutta samaa mieltä. Siis sehän siinä on taustalla. Näistä muutosvaiheistakin takin tietysti voi edelleen todeta, että suurin osa näitä suomalaisvaihetta edeltävät ajoittuu 1500–1800-luvulle. Ne on jo iäkkäitä vaiheita taas tästä suomalaisen rakennusperinnön näkökulmasta. Taas niiden elämän jatkaminen on myös yhtenä näkökulmana juuri sen restauroinnin ja korjaamisen historian näyttämönä tai miten on suhtauduttu eri aikoina tähän rakennukseen.

EP: Kiitos Simo ja Iida, että olitte keskustelemassa. Meillä aika meni kuin siivillä tästä puhuessa. Mä toivon, että me jotenkuten katettiin ehkä kaikki tärkeät historialliset periodit tässä, vaikka nyt keskityttiinkin enemmän siihen aikaan, kun instituutti on ollut talossa. Mutta se on toki tärkeää meidän näkökulmasta, että miten olemme muuttaneet rakennusta ja eläneet sen kanssa. Olisi kiinnostavaa tietää, että mitä Baldassarre Turini ajattelisi, jos näkisi talon nyt ja jos olisi nähnyt kaikki sen aikaisemmat vaiheet.

IK: Mitä hän ajattelisi siitä, että siellä on suomalaisia [naurua] sankoin joukoin.

EP: Mutta joo, kiitos paljon tästä keskustelusta. Tästä jää paljon ajattelemisen aihetta, toivottavasti kuulijoille myöskin, ja toivottavasti jossakin kuulijassa, joka ei ehkä ole Villa Lantessa käynyt, niin heräsi sellainen kipinä päästä sinne katsomaan taloa ja ihaillemaan näköalaa.

[musiikkia]

EP: Tämä oli Suomen Rooman Instituutin Parlatorio-podcast. Voit kuunnella sitä Spotifyssa ja muissa yleisimmissä podcast-palveluissa.